

RAZISKAVA

Slovenski kulturno-kreativni delavec v času covid-19

Eva MATJAŽ
Polona ČERNIČ
Teja KOSI

I. del
Pomlad 2020

*“Upam, da ta anketa
ni sama sebi namen.
Vsekakor pa hvala.”*

Misel anketiranca/-ke

Raziskava je nastala v ko-produkciji
Poligon kreativnega centra in Centra za kreativnost.

Projekt Czk sofinancirata EU iz Evropskega sklada
za regionalni razvoj in Republika Slovenija.

- 4 Povzetek in priporočila
- 7 Abstract and Recommendations
- 10 Izhodišče
- 12 Metodologija
- 17 Rezultati
- 18 Kaj se dogaja s kulturno-kreativnimi delavci med krizo?
- 24 Kako se je delalo med samoizolacijo?
- 28 Kako delavci vidijo in kako se soočajo s COVID-19 krizo?
- 37 Kako odporen je kulturno-kreativni sektor, da to krizo preživi?

Povzetek in priporočila

Povzetek

Kar 1521 slovenskih delavcev delujočih na vseh podpodročjih kulturno-kreativnega sektorja se je odzvalo vabilu in med **6. aprilom in 3. majem 2020** rešilo anketo ali in kako COVID-19 kriza vpliva na njihovo delo in življenje. V študijo smo vključili vse delavce ne glede na pravni status: študente, delavce prek avtorskih pogodb, samozaposlene v kulturi, samostojne podjetnike, zaposlene v podjetjih in v zasebnih zavodih, društvih in zadrugah ter zaposlene v javnih zavodih.

To je prva celovita študija vplivov COVID-19 krize na delavce kulturno-kreativnega sektorja (KKS) v Sloveniji. In izsledki niso vzpodbudni.

- Kar 31,5 % delavcev je med samoizolacijo obsedelo doma brez dela.** Največ delavcev, ki so ostali povsem brez dela, je filmarjev in avdio video ustvarjalcev, tistih, ki delajo na področju uprizoritvenih umetnosti, glasbe, fotografije in kreativnega turizma.
- 77 % vseh anketiranih poroča o odpovedi posla v marcu, aprilu in maju.** Povprečna vrednost izgubljenih poslov za marec je znašala 2945 €. Delavci pa so napovedali izgube za april in maj v povprečni višini 5983 €.
- Kar 73,4 % vseh delavcev, ki je delalo, poroča o nižji oziroma veliko nižji delovni učinkovitosti.** Kot bistvene vzroke nižje storilnosti navajajo: stisko zaradi COVID-19, upočasnitev delovnih procesov prek spleta, skrb za šolanje in varstvo otrok, številna domača opravila in zabrisanost mej med delom in prostim časom.
- Delavci so vprašalnik reševali pred, med in po sprejetju prvega koronskega paketa in kar **63,4 % vseh vprašanih je vladne ukrepe na poslovanje KKS označilo za nezadostne.** Zato predlagajo sledeče rešitve: manj zbirokratizirane postopke za pridobitev pomoči, UTD za vse, zagotovitev največje pomoči najbolj prizadetim, pomoč tistim, ki jih bo kriza prizadela z zamikom, in močnejše državne in EU spodbude za celoten sektor.
- Delavci upad prometa v primerjavi z letom 2019 napovedujejo prav na vseh podpodročjih, v povprečju za 44 %.** Ocenjujejo, da bodo učinki te krize daljnosežnejši in številčnejši v primerjavi s finančno krizo pred desetletjem. Napovedujejo, da bo še težje najti naročnike, ti pa bodo za opravljeno delo plačevali manj in pogosto zamujali s plačili.
- Največjo skrb predstavljajo rezultati, ki kažejo, da je **več kot tretjina anketiranih že pred krizo imela neto mesečni dohodek med 500 in 1000 €.** Zgolj **18,4 % vprašanih je zasluži nad 1500 €.** Prihrankov pa imajo v povprečju le za 5,6 mesecev, kar pomeni nekje do sredine avgusta 2020. Delavci z najnižjimi dohodki delajo na področju vizualne umetnosti, krajinske arhitekture, uprizoritvenih umetnosti in ustvarjalnih obrti. Delavci z najvišjimi dohodki so razvijalci programske opreme in računalniških iger.
- Čeprav se pogosto sliši, da je kulturno-kreativni sektor močno odvisen od javnih sredstev pa samoocena virov prihodkov za leto 2019 kaže, da v povprečju **celoten sektor kar 62 % denarja zasluži na trgu,** torej s prodajo blaga ali storitev podjetjem ali končnim kupcem. **Razpisi, državni in lokalni in EU sredstva** pa po samooceni virov prihodkov za leto 2019 v povprečju **predstavljajo zgolj 10 % delež prihodkov.** Še največ razpisnega denarja naj bi počrpale intermedijske umetnosti, a še vedno le v višini 25 %.

Priporočila

Rezultati kažejo, da so slovenski ustvarjalci že pred krizo živeli skromno, večina iz rok v usta. Dvomesečna zamrznitev kulturnega dogajanja, ki pa se kljub koncu epidemije (in z njo ukinitve pomoči) še ne sme vzpostaviti na običajen nivo delovanja, zato predstavlja izjemno grožnjo. Marsikdo se je že, številni pa se še bodo to poletje znašli v hudi socialni stiski.

Preventivno delovanje je cenejše kot kurativa. Zato je izjemno pomembno, da se poskuša narediti vse, da se delovna mesta v kulturno-kreativnem sektorju obdržijo, namesto, da se bo številne ustvarjalce zaradi prepočasnega ukrepanja nato za znatno več denarja rehabilitiralo kot brezposelne.

Namesto zmanjšanja državnih in lokalnih sredstev bi se morale spodbude povečati, sploh v luči dejstva, da že danes predstavljajo izjemno majhen delež virov financiranja. Že obstoječe razpisne projekte bi bilo nujno prilagoditi glede na nove razmere. Podatki kažejo, da je črpanje EU sredstev po samooceni delavcev le 2 %, kar pomeni, da je potrebno vzpostaviti podporne službe, ki bodo tu zato, da bodo ustvarjalcem pomagale premagovati sedaj več kot očitno nepremostljive birokratske ovire.

Torej, kratkoročno so potrebne državne in lokalne spodbude ter naročila zunanjim izvajalcem s strani javnih zavodov, dolgoročno pa znatno večji pritok EU sredstev.

Ukrepati je potrebno še pred poletjem.

Abstract and Recommendations

Abstract

A total of 1521 Slovenian workers from all subfields of the cultural and creative sectors responded to our invitation **between 6 April and 3 May 2020** and took the survey about whether the COVID-19 crisis had had any impact on their work and life, and if so, what kind of impact. The survey targeted all workers, regardless of their legal status: students, contract workers, the self-employed in culture, private entrepreneurs, those employed in companies, private institutions, associations and cooperatives, and those employed in public institutions.

This is the first comprehensive survey on the impact of the COVID-19 crisis on workers in the cultural and creative sectors in Slovenia.

The results are hardly encouraging.

1. **31,5 % of workers were forced to stay at home with no work during self-isolation.** Those most affected were filmmakers and audio/video artists, performance artists, musicians, photographers and creative tourism workers.
2. **77 % of all respondents reported having experienced loss of business in March, April and May.** The average amount of business losses in March was 2945 euros and projected losses for April and May averaged 5983 euros.
3. **73,4 % of all workers who continued working reported lower or much lower work efficiency.** The main reasons for the decline in productivity were: distress due to COVID-19, slower work processes online, child care and education, various household chores and blurred lines between work and free time.
4. The workers took the survey before, during and after the adoption of the first anti-Corona package, **with 63,4 % of all respondents estimating the government measures for the cultural and creative sectors as insufficient.** The following solutions were therefore proposed: cutting red tape in aid application procedures, UBI for everyone, giving priority to those most in need, helping those who will feel the late effects of the crisis, and greater government and EU incentives for both sectors.
5. **Workers expect business to decrease by an average of 44 % in all subfields.** The effects of the crisis are believed to be more long-term and numerous compared to the financial crisis a decade ago. Finding clients will supposedly be even more difficult than before, and they will pay less for the work performed and often be late with payments.
6. The most disconcerting are the results showing that **more than a third of respondents already had a net monthly income of 500 to 1000 euros** before the crisis. Merely 18,4 % of respondents made over 1500 euros. The average worker had only 5,6 months-worth of savings, which would last them until mid-August 2020. Workers with the lowest income were visual artists, landscape architects, performance artists and creative craft workers, while workers with the highest income were software developers and videogame developers.
7. Even though it is often said that the cultural and creative sectors are highly dependent on public funding, self-assessed sources of earning for 2019 showed that **workers in all subsectors earned an average of 62 % of their income commercially**, i.e. through the sale of goods and services to companies or end consumers. **Calls for applications and state, local and EU funding accounted for an average of only 10 %** of self-assessed sources of earning for 2019. The highest percentage of public funding was in intermedia art, though still a mere 25 %.

Recommendations

Results show that, even before the crisis, Slovenian artists led modest lives, mostly living hand to mouth. A two-month standstill in cultural events which, despite the epidemic being over (and the aid being cut off), still cannot return to normal, thus poses a serious threat, as many people will find themselves – and some already have – in a difficult financial situation.

Prevention is cheaper than cure. It is therefore extremely important that every effort be made to save jobs in the cultural and creative sectors instead of having to rehabilitate numerous artists as unemployed for considerably more money for not acting soon enough.

Instead of reducing government and local funding, incentives should be increased, particularly given the fact that they currently account for an extremely low percentage of sources of earning. Existing application projects should be adapted to the new conditions. Self-assessment data shows that the absorption of EU funds amounted to only 2 %; it is therefore important to establish support services to assist cultural and creative workers in overcoming the bureaucratic obstacles that have clearly proven to be insurmountable. Thus, short-term priorities are government and local incentives and increased outsourcing of work by public institutions, and the long-term priority is a significant increase in EU funding.

Action should be taken before the summer.

Izhodišče

Na dan, 4. marca 2020, ko je bila v Sloveniji potrjena prva okužba s COVID-19, so odpovedali leipziški in londonski knjižni sejem. Le tri dni kasneje je minister za zdravje podpisal odločbo o prepovedi zbiranja nad 500 ljudi v javnih prostorih, isti dan pa je Cankarjev dom že najavil, da odpovedujejo vse dogodke z nad 100 obiskovalci. 12. marca je Slovenija razglasila epidemijo, število okuženih pa je naraslo na 96. S ponedeljkom, 15. marca, je javno življenje povsem zamrlo, odprte so ostale le najnujnejše trgovine in storitve. Skoraj vsi smo ostali doma, torej tudi približno 35.000¹ kulturnih in kreativnih delavcev.

Izredna razmere so tako naravnost klicale k izredni raziskavi. Tako smo že 6. aprila, le tri tedne po pričetku samoizolacije, objavili obsežen spletni anketni vprašalnik ali oziroma kako COVID-19 kriza vpliva na življenje in delo slovenskih kulturnih in kreativnih delavcev. S pomočjo številnih partnerjev in prijateljev nam je uspelo, da ga je do 3. maja

rešilo 1.521 ljudi, kar pomeni kar 4,3 % celotne populacije ustvarjalnih delavcev.

Izsledke raziskave predstavljamo samo dva meseca od datuma pričetka raziskovanja, ko so spet dovoljeni dogodki do 200 ljudi, življenje pa se z vsakim dnem bolj normalizira. Verjamemo, da je tovrstna zgodnja detekcija izzivov, s katerimi se soočajo delavci kulturno-kreativnega sektorja, lahko izjemno dragocen vir podatkov. Odločevalcem lahko ta študija pomaga temeljito razumeti problematiko sektorja ter je lahko odlično pomagalo za učinkovito, celostno in hitro reševanje nastalih problemov.

Naše raziskovalno delo pa se na tej točki ne končuje. V zadnji četrtini leta 2020 načrtujemo ponovitev ankete z namenom, da nadalje spremljamo vpliv COVID-19 krize na slovenski kulturno-kreativni sektor.

¹ Murovec, N., Kavaš, D., Bartol, T., 2020. Statistična analiza stanja kulturnega in kreativnega sektorja v Sloveniji 2008 - 2017. Ljubljana: Center za kreativnost, Muzej za arhitekturo in oblikovanje.

Metodologija

Metoda

Anketni vprašalnik je vseboval 41 vprašanj.

Uporabljeni so bili naslednji tipi anketnih vprašanj:

- 9 vprašanj je bilo izbirnih,
- 6 vprašanj je bilo kombiniranih,
- 5 vprašanj je bilo odprtih,
- 10 vprašanj je vključevalo mersko lestvico,
- 11 vprašanj je bilo številskega tipa.

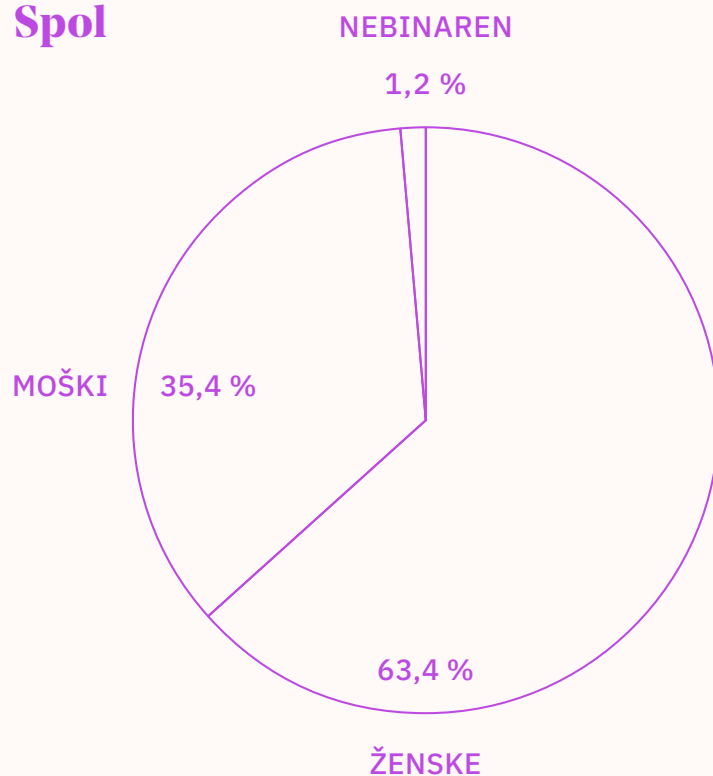
Vprašalnik je bil aktiven med 6. aprilom in 3. majem 2020.

Povabilo za reševanje je bilo čez celo obdobje najavljeno in oglaševano prek Facebook in Instagram profila Poligon kreativnega centra in Centra za kreativnost ter prek novičnika Centra za kreativnost in še drugih partnerskih organizacij, ki delujejo na polju kulturno-kreativnega sektorja.

Vzorec

Vprašalnik je rešilo **1.521 ljudi**, torej 4,3 % celotne slovenske populacije ustvarjalnih delavcev.

Spol

Izobrazba

2,2 %	DOKTORAT
9,0 %	ZNANSTVENI MAGISTERIJ
42,2 %	UNIVERZITETNA / 2. STOPNJA BOLONJSKE
25,4 %	VIŠJEŠOLSKA
18,7 %	SREDNJEŠOLSKA
2,6 %	BREZ, OSNOVNOŠOLSKA IN POKLICNA

Povprečna starost

anketiranca je 38,8 LET.

Povprečno število let delovnih izkušenj v KKS

znaša 12,2 LETI.

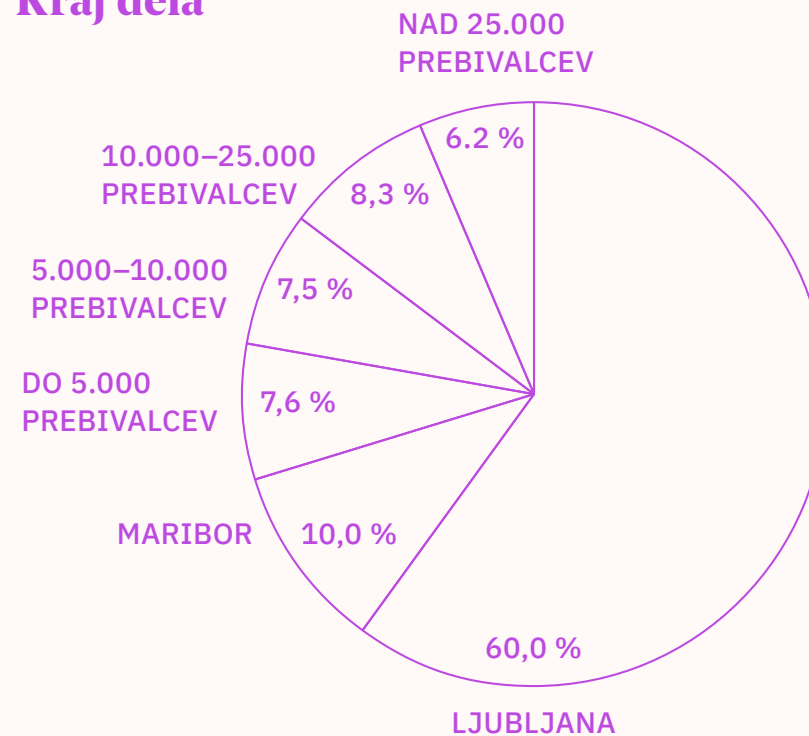
Vzorec

Vprašalnik je rešilo **1.521 ljudi**, torej 4,3 % celotne slovenske populacije ustvarjalnih delavcev.

Regija dela

64,3 %	OSREDNJSLOVENSKA
12,7 %	PODRAVSKA
5,5 %	GORENJSKA
4,2 %	SAVINJSKA
3,8 %	OBALNO-KRAŠKA
3,8 %	GORIŠKA
1,6 %	PRIMORSKO-NOTRANJSKA
1,4 %	JUGOVZHODNA SLOVENIJA
0,9 %	POSAVSKA
0,9 %	KOROŠKA
0,8 %	POMURSKA
0,7 %	ZASAVSKA

Kraj dela

Vzorec

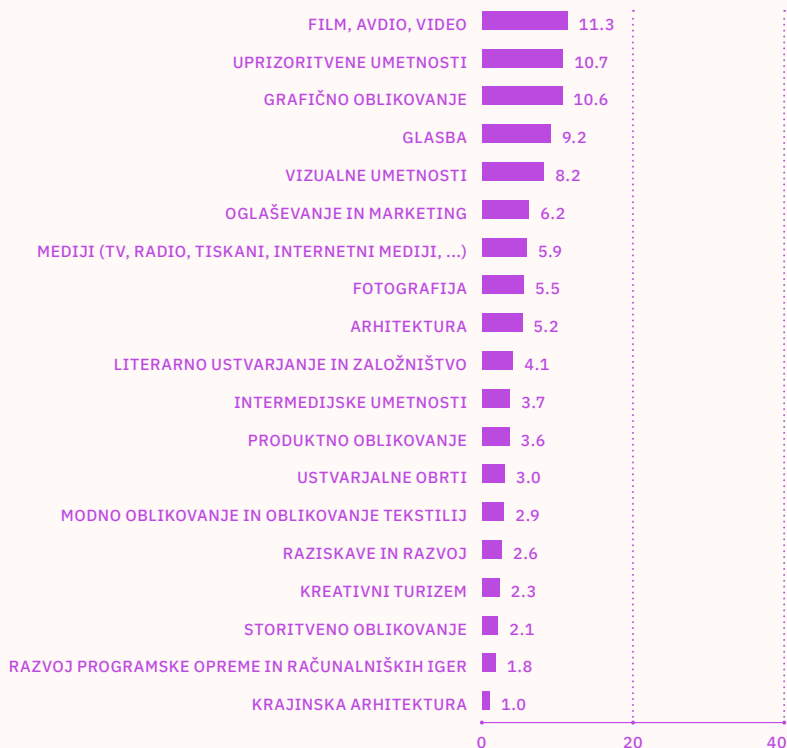
Največ anketiranih delavcev deluje na področju filma in avdio-
videa, uprizoritvenih umetnosti, grafičnega oblikovanja in
vizualnih umetnosti.

Najmanj sodelujočih je bilo krajinskih arhitektov
in razvijalcev programske opreme in iger.

Največ delavcev ima status samostojnega podjetnika
ali samozaposlenega v kulturi.

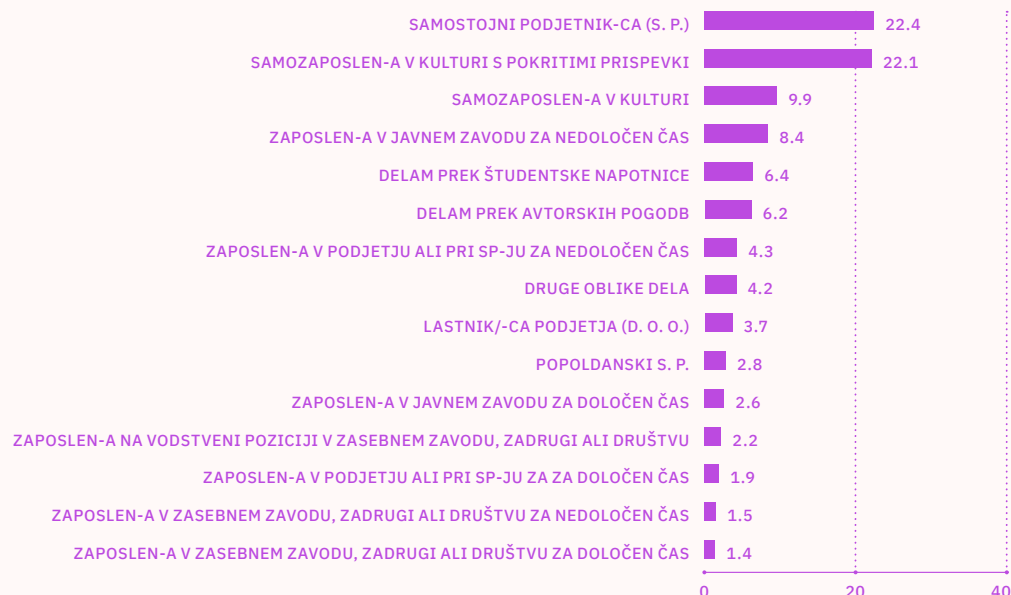
Najmanj je zaposlenih v podjetju za določen čas ali zaposlenih
v zasebnem zavodu za določen ali nedoločen čas.

Slika 1 – Ustvarjalci po podpodročjih KKS (v %)

Na katerih naštetih podpodročjih kulturno-kreativnega sektorja deluješ?

Slika 2 – Ustvarjalci po pravnih statusih (v %)

Kakšna je tvoja oblika delovanja v kulturnem ali kreativnem sektorju?

51,5 % DELAVCEV DELUJE NA ENEM PODPDROČJU,
48,5 % VSEH DELAVCEV DELUJE NA DVEH,
12,9 % PA NA TREH ALI VEČ.

NAJPOGOSTEJŠI ODGOVOR ZA DRUGE OBLIKE DELA:
DELO NA ČRNO

Rezultati

I. Kaj se dogaja z delavci v kulturnem in kreativnem sektorju med krizo?

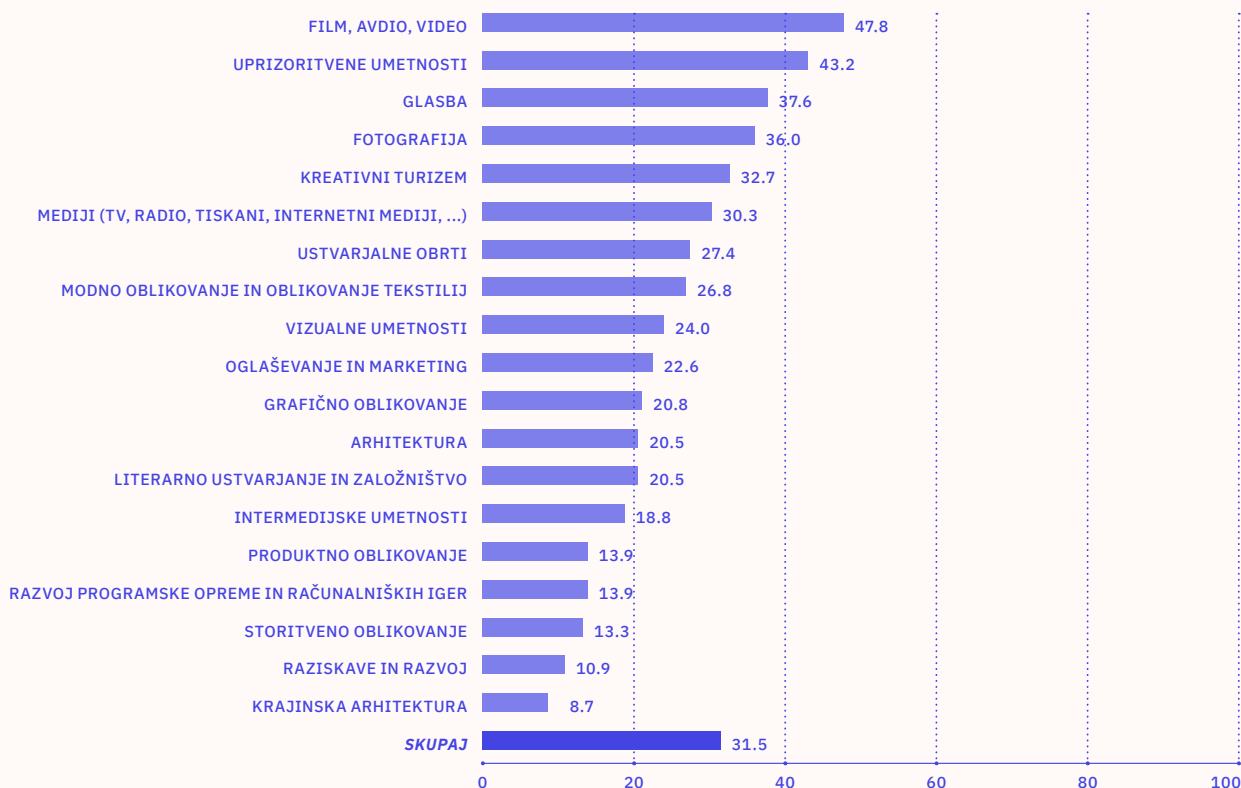
- Koliko delavcev je obsedelo doma brez dela?
- So v marcu, aprilu in maju delavci že dobili odpoved poslov? Kakšna je vrednost izgubljenih poslov?
- Kolikšen delež jih najema poslovne prostore? In kolikšen delež med njimi se je uspel dogovoriti za zmanjšanje najemnine?

I.I Doma brez dela

V povprečju je 31,5 % delavcev ostalo doma brez dela.

Najbolj prizadeti so tisti, ki delajo na področju filma in avdio videa (48 %), uprizoritvenih umetnosti (43 %) in glasbe (38 %), fotografije (36 %) in kreativnega turizma (33 %).

Slika 3 – Kateri delavci so obsedeli doma brez dela? (v %)

“Ker se ukvarjam s filmom in fotografijo, mi trenutno mirujejo prav vse aktivnosti, ki pa so hkrati tudi negotove, saj ne vem, kdaj se bodo odprle izobraževalne in kulturne ustanove.”

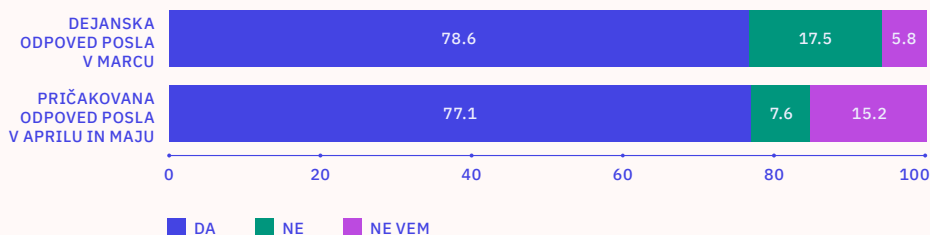
I.II Odpoved posla: pomlad 2020

Kar 76,8 % je že v mesecu marcu dobilo odpoved posla. Skoraj enak delež vprašanih (77,1 %) je napovedal odpoved posla v aprilu in maju. Za april in maj pa jih je bilo le še 7,6 % pričakovanih, da se jim posel ne bo zmanjšal.

Povprečna vrednost izgubljenih poslov v marcu je 2945 €, ocenjena izguba za april in maj pa 5983 €.

Absolutno največje izgube beležijo d. o. o.-ji in zasebni zavodi, zadruga ali društva. Za javne zavode dejanskih in napovedanih odpovedi posla nismo merili.

Slika 4 – Odpoved posla v marcu, aprilu in maju 2020 (v %)

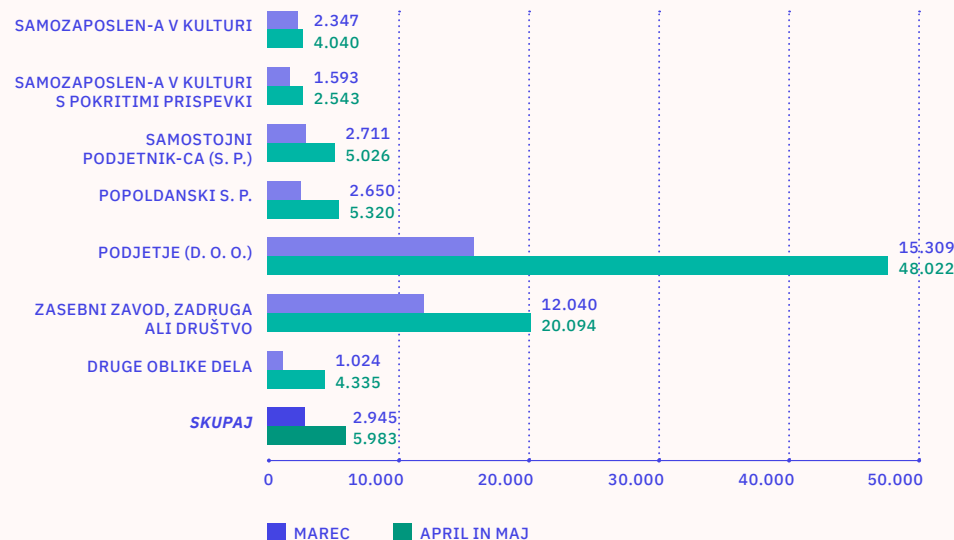

❓ Ali ste v marcu zaradi COVID-19 že dobili kakšno odpoved posla?

❓ Ali pričakujete, da boste zaradi COVID-19 dobili odpoved posla v aprilu ali maju?

“Naša dejavnost je izvedba prireditev. Ozvočenja, osvetlitve, postavitve odrov, konstrukcij. 7. marca smo imeli prvi prepovedan koncert v dvorani Bonifika v Kopru in nato vse ostale.”

Slika 5 – Vrednost odpovedanih poslov v marcu in napoved vrednosti odpovedanih poslov v aprilu in maju po pravnih stausih (v €)

❓ Kolikšna je okvirna vrednost izgubljenih poslov v marcu?

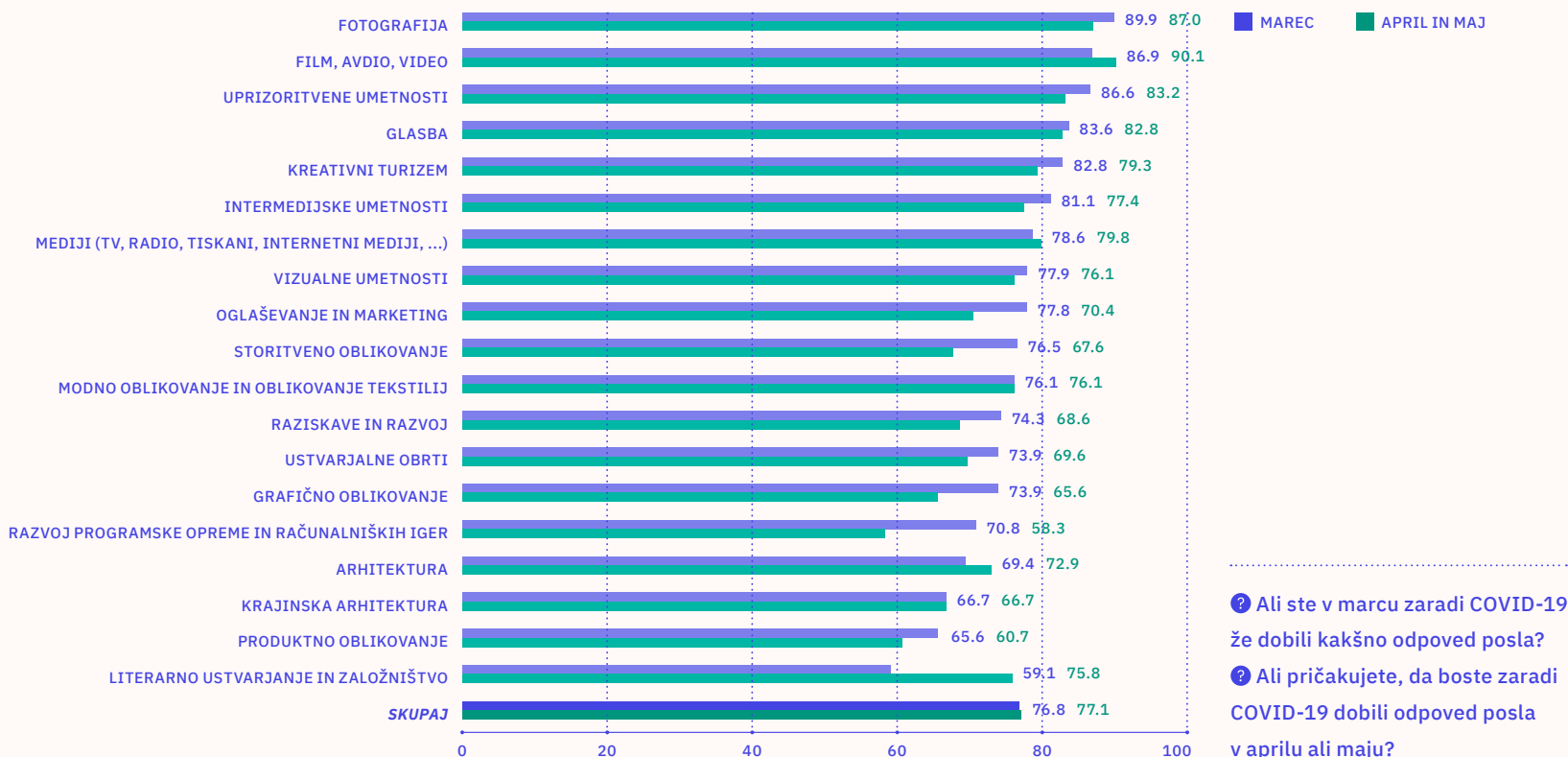
❓ Ali pričakujete, da boste zaradi COVID-19 dobili odpoved posla v aprilu ali maju?

I.II Odpoved posla: pomlad 2020

Delavci s tistih podpodročij, ki so že v marcu utrpeli največjo izgubo poslov, tudi za april in maj napovedujejo največji izpad.

Tako je kar 90% vseh na področju filma in avdio video, 87 % fotografov, 83 % tistih, ki delajo na področju uprizoritvenih umetnosti in glasbe in 80 % vseh, ki delajo na področju medijev, prepričanih, da bodo v aprilu in maju dobili nove odpovedi.

Slika 6 – Odpoved posla po podpodročjih KKS v marcu, aprilu in maju 2020 (v %)

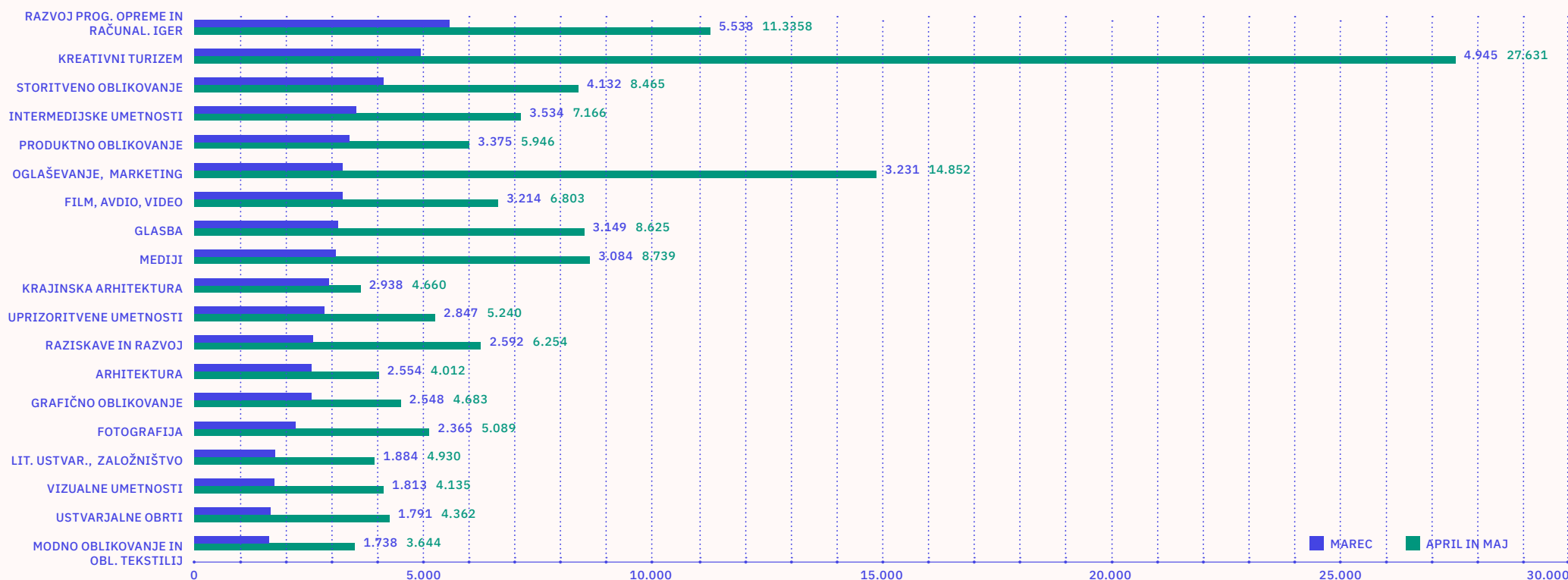

“Koncertni glasbeniki smo prvi prenehali z delom in bomo zadnji, ki ga bomo vzpostavili nazaj, če sploh ...”

I.II Odpoved posla: pomlad 2020

Višina dejanskega izpada dohodka v marcu in napovedanega za april in maj 2020 pa je najvišja na področjih, ki so sicer finančno močnejša oziroma lažje preživijo na trgu: razvoj programske opreme in računalniških iger, kreativni turizem, storitveno oblikovanje in oglaševanje.

Slika 7 – Vrednost dejansko odpovedanih poslov v marcu in napoved vrednosti odpovedanih poslov v aprilu in maju 2020 po podpodročjih KKS (v €)

❓ Ali ste v marcu zaradi COVID-19 že dobili kakšno odpoved posla?

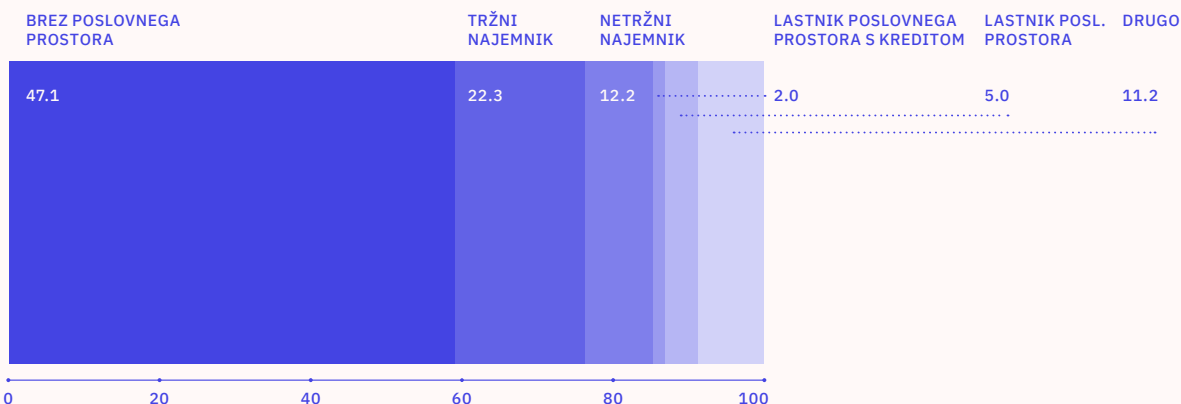
❓ Ali pričakujete, da boste zaradi COVID-19 dobili odpoved posla v aprilu ali maju?

I.III Nižanje najemnin

Med tistimi, ki so tržni ali netržni najemniki poslovnih prostorov (skupaj 34,5 %), se jih je do začetka maja uspelo dogovoriti za zmanjšanje najemnine le 18,4 %.

Večji delež (22,5 %) predstavljajo tisti najemodajalci, ki najemnin niso želeli zniževati.

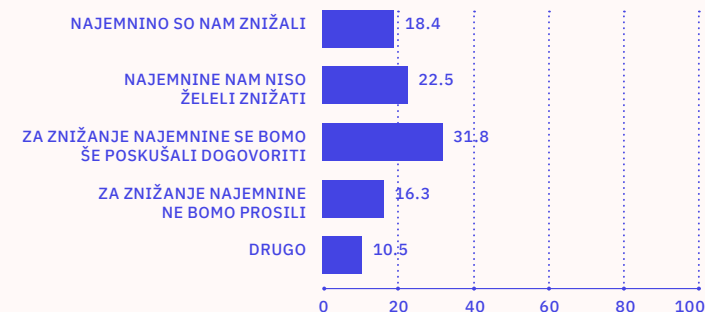
Slika 8 – (Ne)uporaba in lastništvo poslovne nepremičnine (v %)

? Katera izmed spodnjih trditev velja za vas?

NAJPOGOSTEJŠI ODGOVORI DRUGO: DELAM OD DOMA, NIMAM NAJEMNINE, NIMAM DENARJA ZA NAJEM

Slika 9 – Dogovor o zmanjšanju najemnine v času samoizolacije (v %)

? Ali ste se z najemodajalcem dogovorili o zmanjšani najemnini za čas krize?

“Lastniki nepremičnin bi morali v času krize nujno prevzeti svoj del 'bremena', tako kot vsi ostali, saj ne morejo zahtevati plačevanja nespremenjene najemnine, medtem ko so se ostalim čez noč zmanjšali prihodki in marsikdo ne ve, kako bo prišel skozi mesec.”

II. Kako se je delalo med samoizolacijo?

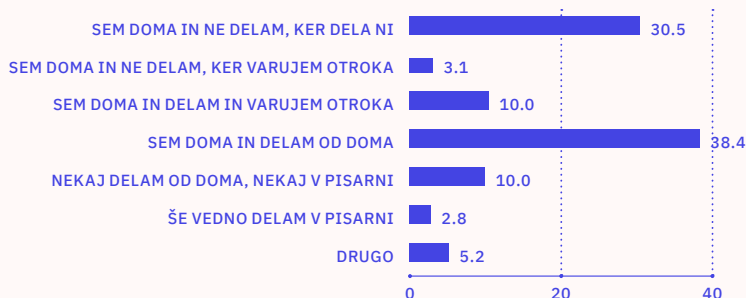
- Koliko delavcev je med samoizolacijo delalo?
Kakšna je bila njihova delovna učinkovitost?
- Ali in na kakšen način so delavci prilagodili različne aktivnosti?

II.I Delovna učinkovitost med samoizolacijo

Med samoizolacijo je skupno delalo 68 % vseh delavcev. Med njimi jih 47,5 % delalo od doma, 10 % je ob tem pazilo še otroka.

O veliko nižji ali nižji delovni učinkovitosti poroča kar 73,4 % vseh anketiranih delavcev.

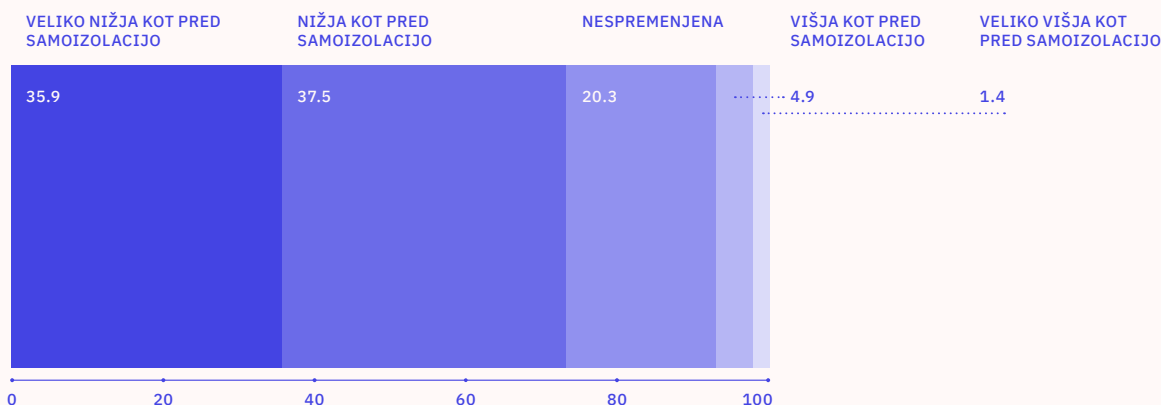
Slika 10 – Način ne-dela med samoizolacijo (v %)

🔍 Kako delaš od začetka samoizolacije v Sloveniji?

NAJPOGOSTEJŠA ODGOVORA DRUGO: DELAM PROSTOVOLJNO IN DELAM DRUGAČNO DELO KOT PREJ

Slika 11 – Učinkovitost dela tistih, ki so med samoizolacijo delali (v %)

🔍 Kako bi ocenil-a svojo trenutno delovno učinkovitost?

"Veliko dela bi lahko kljub samoizolaciji še naprej nemoteno potekalo, vendar pa so predvsem naročniki prekinili sodelovanje zaradi strahu, negotovosti."

II.I Delovna učinkovitost med samoizolacijo

73,4 % vseh anketiranih, ki poroča o nižji oziroma veliko nižji delovni učinkovitosti, navaja 5 ključnih razlogov: stisko zaradi COVID-19, upočasnitev delovnih procesov zaradi dela prek spleta, varstvo in šolanje otrok, številna domača opravila in zabris mej med delom in prostim časom.

1 Stres, strah in negotovost zaradi COVID-19

“Namesto da bi delala, ždim pred računalnikom / televizijo in spremljam dogodke ... Skratka, izgubljam čas in se sekiram zaradi reči, na katere nimam vpliva.”
“Med delom, ki mi še ostaja, se počutim nervozno in tesnobno, bojim se za prihodnost in kaj bo, ko mi zmanjka prihrankov.”

2 Delo prek spleta je počasnejše

“Potrebne je veliko usklajevanja za katerega se v živo porabi par minut prek mailov pa tudi cel dan.”
“Slab internet, slabo za živce! Posebej zdaj!”

3 Varstvo in šolanje otrok

“Šolati dva osnovnošolca od doma in iskati ter obdržati delo je skoraj nemogoče ...”
“Delo z otrokoma za šolo in skrb za njiju nasploh je izčrpljujoče, poleg tega skušam še opraviti čim več delovnih obveznosti za službo. Sem na robu izgorelosti in depresije.”

4 Številna domača opravila

“Gre za to da cele dneve kuham, pospravljam in počnem vsa gospodinjska opravila, ki jih je mnogo več, saj smo vsi doma. Zraven skrbim za mamo, ki ima zlomljeno nogo.”

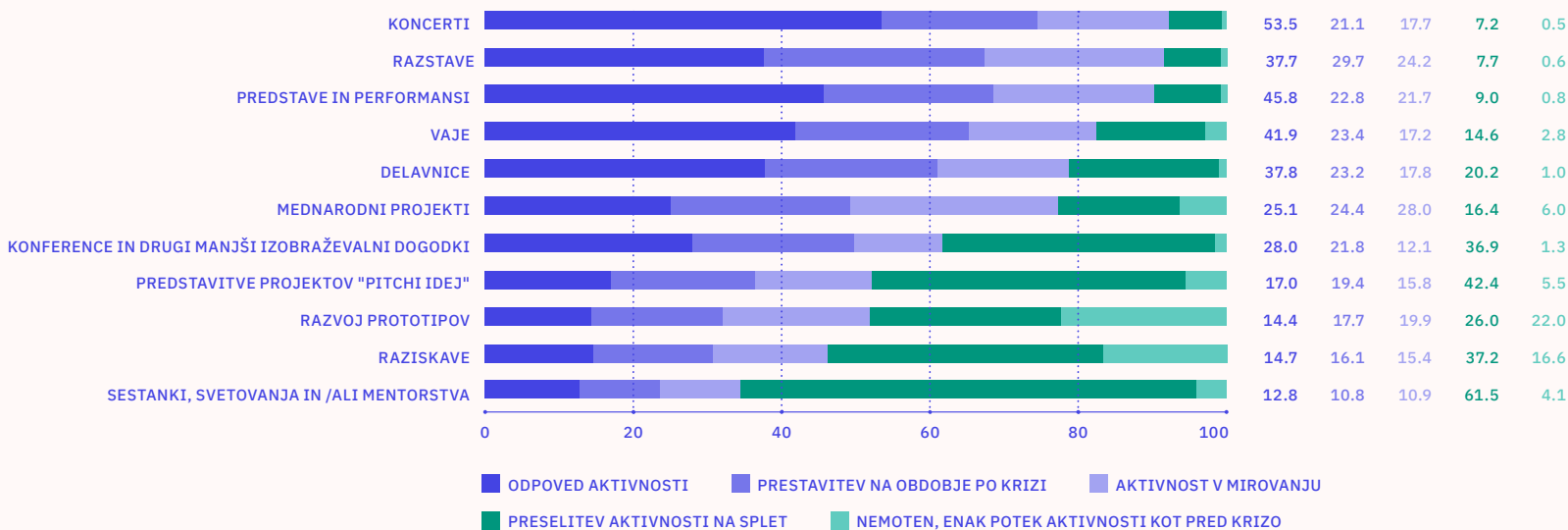
5 Ni ločnice med delom in prostim časom

“Delo se zavleče čez cel dan, saj je "pisarna" venomer na voljo.”
“Ne morem se odklopiti od službe, ves čas gledam e-pošto.”

II.II Ne-prilagajanje specifičnih aktivnosti

Medtem ko se sestanki in druge aktivnosti z manj sodelavci učinkovito preselile na splet, pa so bile aktivnosti z občinstvom ali številnimi sodelavci (kot npr. koncerti, razstave, predstave in vaje) večinoma odpovedane ali prestavljene.

Slika 12 – Ne-spreminjanje specifičnih aktivnosti med samoizolacijo (v %)

🔍 Kako večinoma potekajo aktivnosti, ki ste jih prej izvajali v fizičnem prostoru?

“Po eni strani mi je ideja spletnih predstav všeč, hkrati pa je kontradiktorna: gledališče je stvar trenutka, v katerem poteka, in enkratnega doživetja.”

III. Kako delavci vidijo in se soočajo s COVID-19 krizo?

- Kako ocenjujejo vladne ukrepe?
- Kako vidijo prihodnost kulturno-kreativnega sektorja?
- Kakšna bo po njihovem mnenju naša prihodnost?

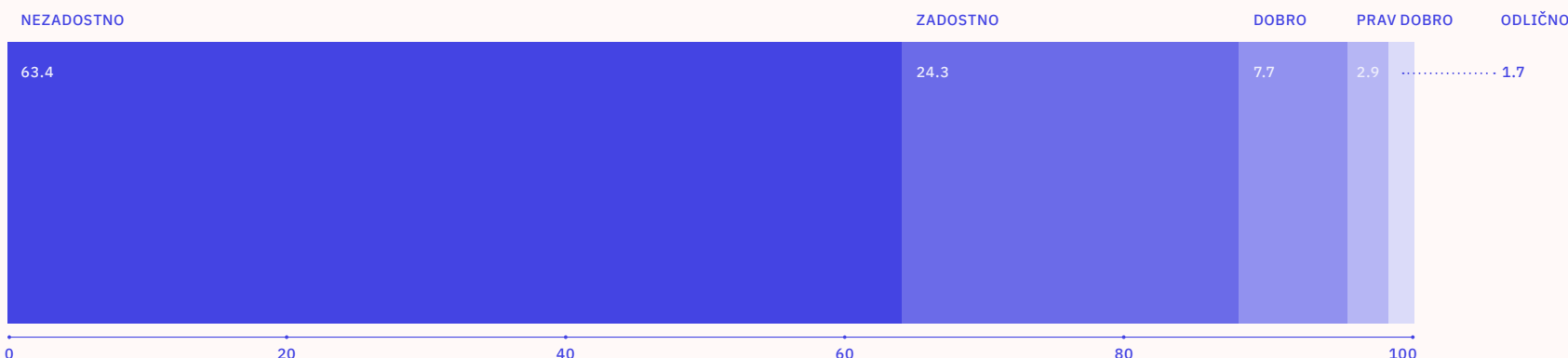
III.I Ocena vladnih ukrepov

Anketiranci so odgovarjali tudi na vprašanje, kako ocenjujejo dosedanje ukrepe vlade za blažitev učinkov COVID-19 na njihovo poslovanje.

Delavci so vladne ukrepe ocenjevali pred, med in po sprejetju prvega koronskega paketa pomoči.

Na petstopenjski lestvici, kjer je vrednost 1 pomenila nezadostno in 5 odlično, so anketiranci izrazili visoko nezadovoljstvo (63,4 %), saj so v povprečju odgovorili z 1,55. Zgolj 3,8 % anketirancev pa z ukrepi ni seznanjenih.

Slika 13 – Zadovoljstvo z dosedanjimi ukrepi vlade na poslovanje ustvarjalcev (v %)

🔍 Kako ocenjuješ dosedanje ukrepe vlade za blažitev učinkov COVID-19 na vaše poslovanje?

“V tej državi politika neprestano prelaga svoje obveznosti na pleča državljanov, nevladnikov, humanitarnih društev itd. Rabimo razgledane politike, ki berejo literaturo, gledajo filme, hodijo v teater in poslušajo muziko.”

III.I Ocena vladnih ukrepov

63,4 % vprašanih vladne ukrepe ocenjuje nezadostno zaradi treh ključnih razlogov: nezadostnega poznavanja značilnosti delovanja kulturno-kreativnega sektorja, zaradi nesmiselnih časovnih okvirov dokazovanja izpada dohodka in dejstva, da so številni ustvarjalci pri upravičenosti za pomoč ostali spregledani.

1 Nepoznavanje značilnosti delovanja KKS

“Vlada nima nikakršnega vpogleda in razumevanja delovnega trga samozaposlenih, katerega situacijo sodi in obravnava po okoliščinah redno zaposlenih.”

2 Časovni okviri dokazovanja izpada dohodka niso smiselni

“V kreativnem sektorju dohodek ni reden in variira glede na sezono oz. raznolike vzroke in pogoje dela.”

“Tudi amandma, ki se je nanašal na to, je bil gladko povožen. To je prizadelo številne ustvarjalce, saj večinoma nimamo rednih mesečnih prilivov, ampak dolgoročne projekte z redkejšimi prilivi.”

3 Številni ustvarjalci so ostali spregledani

“Nujno bi morali zaščititi tudi tiste samozaposlene s polovičnim delovnim časom!”

“Zame je primerjava z letom 2019 nemerodajna, ker so bili moji lanski prihodki nižji zaradi dolgotrajne bolniške.”

III.I Ocena vladnih ukrepov

Predlogi rešitev vprašanih ustvarjalcev pa so naslednji: čim bolj preprosti postopki za pridobitev pomoči, UTD za vse, največja podpora najbolj prizadetim, upoštevanje, da bo kriza nekatere prizadela z zamikom, in močnejše spodbude kulturno-kreativnemu sektorju.

1 Čim manj zbirokratizirani postopki za pridobitev pomoči

“Komplicirana prijava povzroča stres in dvom ali si upravičen do podpore, hkrati pa izloči nekatere najbolj potrebne pomoči!”

2 UTD za vse

“UTD brez preveč kompliciranih pogojev, ker bi prihranil denar, ki ga bomo sedaj porabljali za mnoge birokrate, ki bodo preverjali upravičenost pridobitve podpore.”

3 Največja podpora najbolj prizadetim

“Predvsem je potrebno identificirati ključne ranljive skupine in njim najprej pomagati, nato vsem ostalim.”

4 Upoštevanje, da bo kriza nekatere prizadela z zamikom

“Ni dovolj, da se rešuje le trenutno stanje oziroma predviden izpad dohodka v mesecih marec–maj, ker se v določenih panogah pričakuje zmanjšanje investicij šele v kasnejšem obdobju (po epidemiji)!”

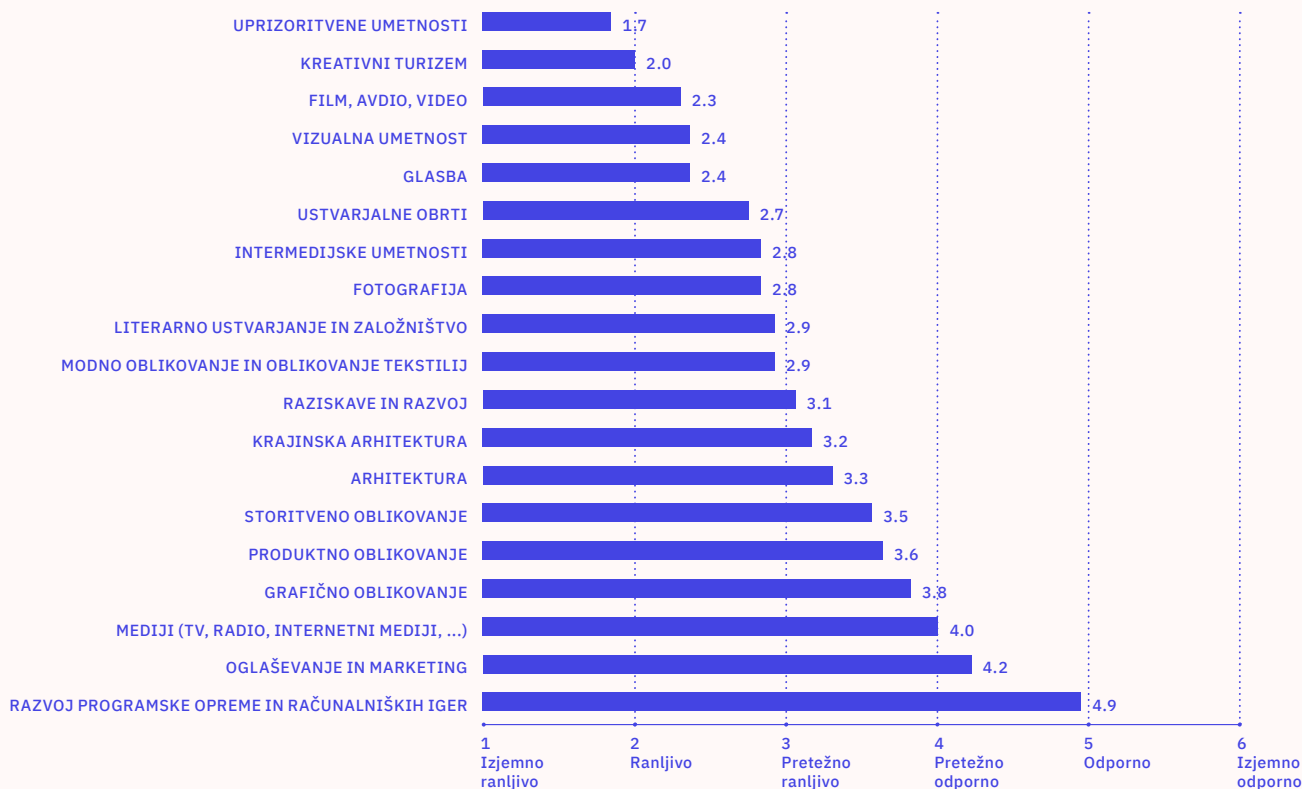
5 Močnejše spodbude kulturno-kreativnemu sektorju

“Ne zmanjševanje sredstev in razveljavitev razpisov, temveč ravno obratno, obstoj vseh razpisov in njihovo povečanje v kvantitativnem in kvalitativnem smislu. Da ne bo šlo le za preživetje, temveč za ponoven zagon.”

III.II Ocena ranljivosti podpodročij KKS

Kot najbolj ranljive sektorje anketiranci vidijo uprizoritvene umetnosti, kreativni turizem, film in avdio video, vizualno umetnost in glasbo. Ti sektorji imajo že v pomladi tudi dejansko največji delež upada poslov.

Slika 14 – Ocena ranljivosti posameznega podsektorja KKS

“Nehajmo se delat, da smo ranljivi in ne bogljeni in da mora za nas poskrbeti nekdo drug.”

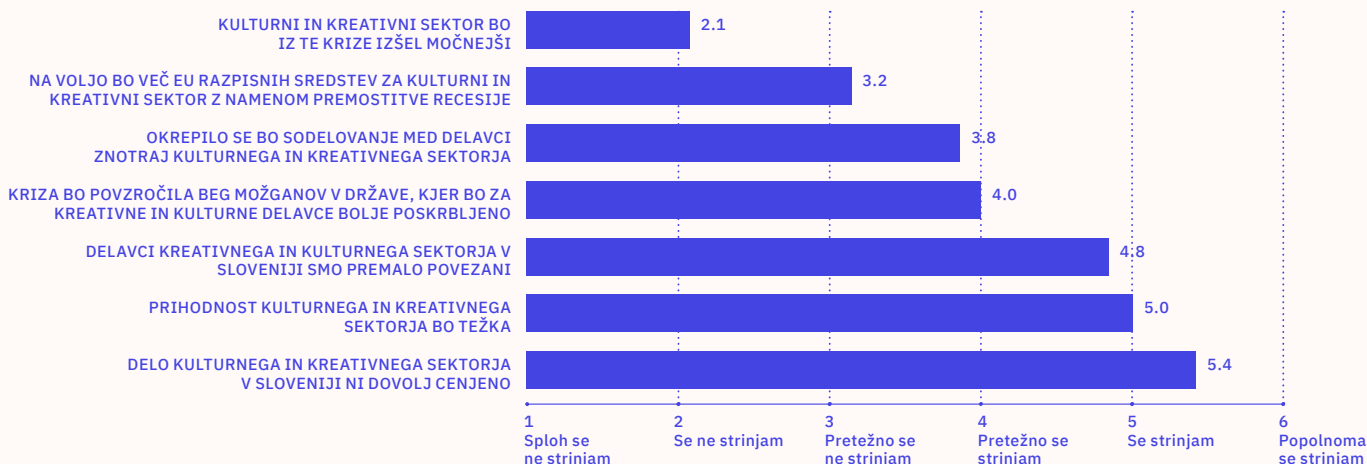
❓ Ocenite kako ranljiva oziroma odporna na COVID-19 krizo so posamezna podpodročja KKS?

III.III O prihodnosti

Delavci ocenjujejo, da bo prihodnost kulturno-kreativnega sektorja težka.

Sektor, ki že danes po njihovem mnenju ni dovolj cenjen in povezan, bo v prihodnosti še bolj razdrobljen. Spet bo vse več ljudi odhajalo tudi v tujino.

Slika 15 – Kakšna bo prihodnost kulturno-kreativnega sektorja v Sloveniji?

“Ustvarjalnost bo porinjena na rob in bo postala hobi, kar je po svoje že tako ali tako. Preživljati se bo treba verjetno s povsem novimi dejavnostmi in v prvi vrsti bo treba biti zelo iznajdljiv, a tudi prilagodljiv.”

🔍 V kolikšni meri se strinjate, da so v letu 2020 verjetni sledeči poslovni scenariji?

🔍 V kolikšni meri se strinjaš z navedenimi trditvami?

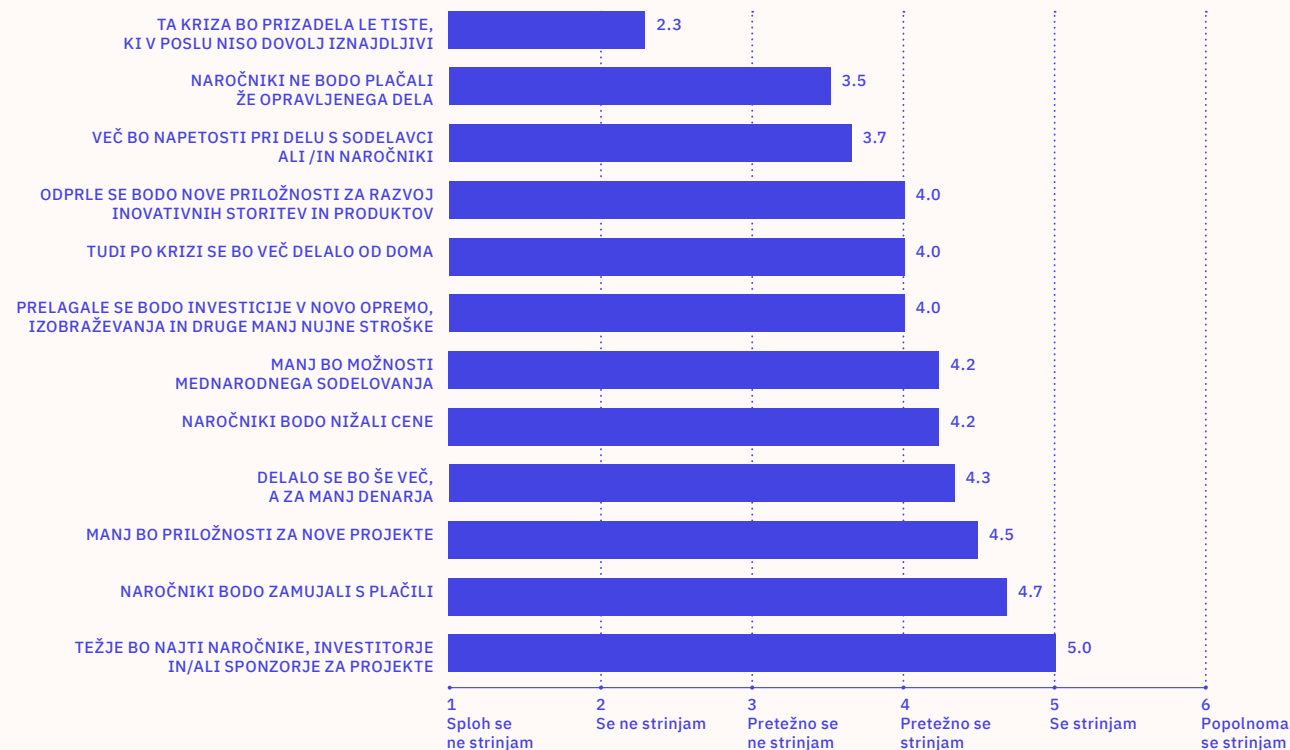
“Okrepilo se bo sindikalno povezovanje med delavci znotraj kulturnega in kreativnega sektorja, ne pa nujno umetniško in koprodukcijsko sodelovanje.”

III.III O prihodnosti

Delavci napovedujejo, da bo še težje najti naročnike, ti pa bodo plačevali manj in pogosto tudi zamujali s plačili.

Prizadeti pa ne bodo le tisti poslovno manj iznajdljivi, temveč številni.

Slika 16 – Kako se bo spremnilo poslovanje?

“Upam, da bo prebivalstvo znalo ceniti kulturne dogodke bolj, kot pred koronakrizo in da se bo obisk prireditev ohranil, če že ne povečal.”

“Vsaka kriza je delodajalcem prinesla možnost zmanjšanja plačila in zamika plačila, tudi pod pretvezo, da dajmo delat zastonj, pol, ko bo delo, vas bomo pa več plačali”

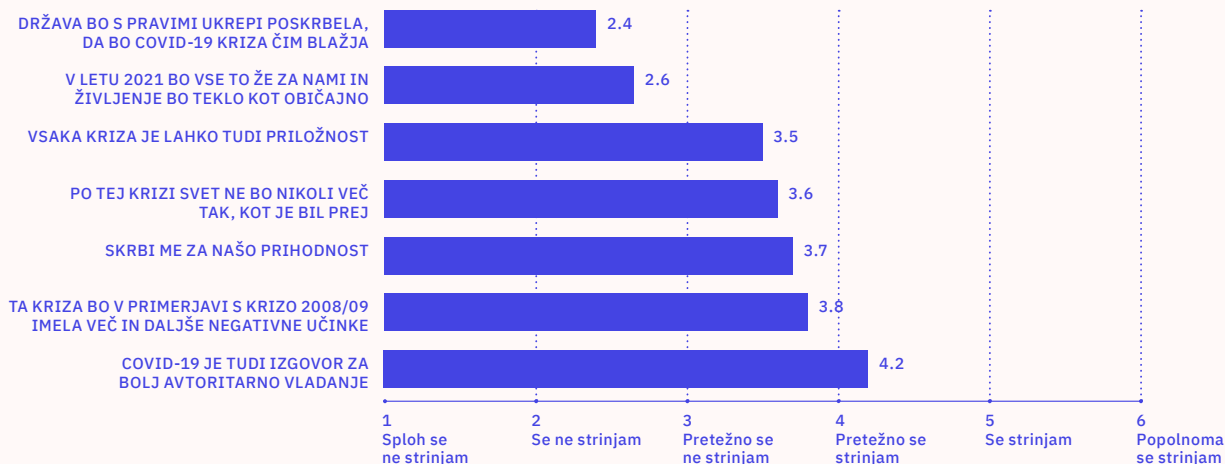
👉 V kolikšni meri se strinjate, da so v letu 2020 verjetni sledeči poslovni scenariji? 📍 V kolikšni meri se strinjaš z navedenimi trditvami?

III.III O prihodnosti

Kulturni in kreativni delavci tudi našo skupno prihodnost vidijo precej temno. Značilno je nizko zaupanje v vladne ukrepe, obenem pa prisotnost strahu, kaj nam prinaša najverjetneje vse bolj avtoritarna oblast.

Prevladuje mnenje, da bodo učinki COVID-19 krize številčnejši in bolj dolgoročni kot učinki finančne krize izpred desetletja.

Slika 17 – Kakšna bo naša prihodnost?

“Morda se bo začelo delati na bolj etičen in human način. V ospredje bo še bolj prišel trajnostni razvoj in vse se bo lokaliziralo.”

🔍 V kolikšni meri se strinjate, da so v letu 2020 verjetni sledeči poslovni scenariji?

🔍 V kolikšni meri se strinjaš z navedenimi trditvami?

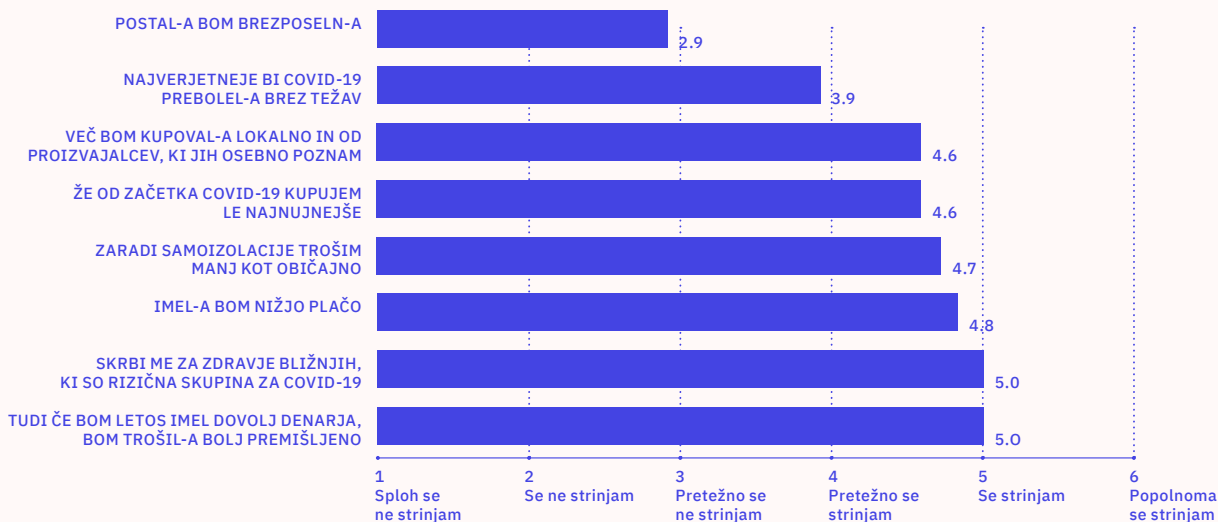
“Kriza bo bolj poglobljena kot 2008, saj se je na vseh segmentih poslovanje ustavilo.”

III.III O prihodnosti

Delavcev ni toliko strah pred težkim potekom COVID-19 zase kot jih skrbi za rizične svojce.

Skrb za negotovo finančno prihodnost delavcev pa se kaže v bolj preišljenem nakupovanju le nujnejših stvari že med samoizolacijo.

Slika 18 – Kakšna bo moja prihodnost?

🔍 V kolikšni meri se strinjate, da so v letu 2020 verjetni sledeči poslovni scenariji?

🔍 V kolikšni meri se strinjaš z navedenimi trditvami?

“Imamo tudi vrt 130 m² na vrtačarskem območju blizu doma in veliko delam(o) tudi tam, da smo zunaj in se organiziramo za delno samooskrbo.”

“Naj nas že čim prej vse testirajo, da vidimo realno število in da ne bo več toliko ustrahovanja z vseh strani.”

IV. Kako odporen je kulturno-kreativni sektor, da to krizo preživi?

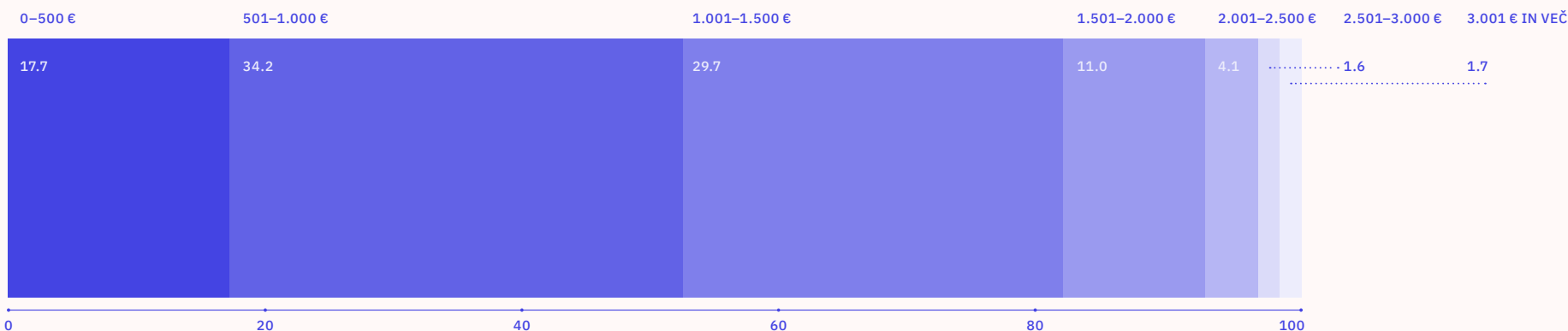
- Kakšni so povprečni neto mesečni prihodki delavcev? Koliko prihrankov imajo?
- Kakšne so ocene spreminjanja prometa v letu 2020 v primerjavi z 2019?
- Kakšni so dosedanji deleži med različnimi viri prihodkov?

IV.I Prihodki in prihranki

Največji delež, torej več kot tretjina vseh anketiranih je pred COVID-19 krizo imela neto mesečni dohodek med 500 in 1000 €.

Zgolj 18,4 % delavcev pa ima mesečni neto prihodek višji od 1500 €.

Slika 19 – Neto dohodki anketirancev pred COVID-19 krizo (v %)

🔍 Kakšen je tvoj neto redni mesečni dohodek?

34,5 % VSEH ANKETIRANIH DELAVCEV JE NAJEMNIKOV.

“Opogumila sem se in odšla na Rdeči križ po pakete.”

“Z minimalnimi prihranki od decembrskega dela. V bodoče lahko računam le na pomoč države in posojilo pri sorodnikih.”

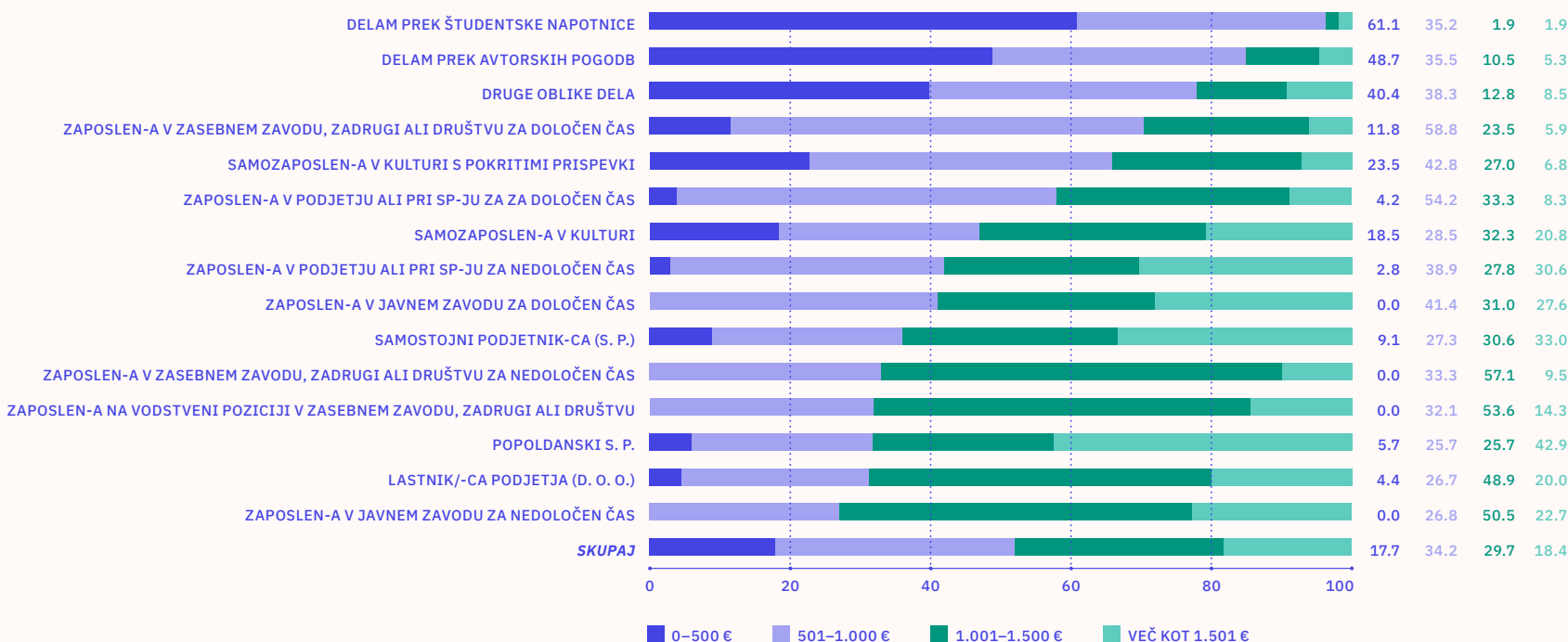
IV.I Prihodki in prihranki

Najbolj prekarizirani delavci (študenti in tisti, ki delajo prek avtorskih) zaslužijo najmanj.

Zaposleni v javnem zavodu za nedoločen čas pa imajo največ delavcev (73,2%), ki zaslužijo 1001 € in več.

Med tistimi, ki imajo največji delež delavcev z neto prihodki nad 1500 €, so popoldanski s. p.-ji (verjetno zaradi plače in popodanskega posla) in samostojni podjetniki, katerih plača (če so normiranci) je najmanj obdavčena.

Slika 20 – Mesečni neto prihodek od 0 do 1000 € (v %)

“Delavci na svobodi bodo še ranljivejši in s tem bolj podvrženi revščini in manipulaciji.”

🔍 Kakšen je tvoj neto redni mesečni dohodek?

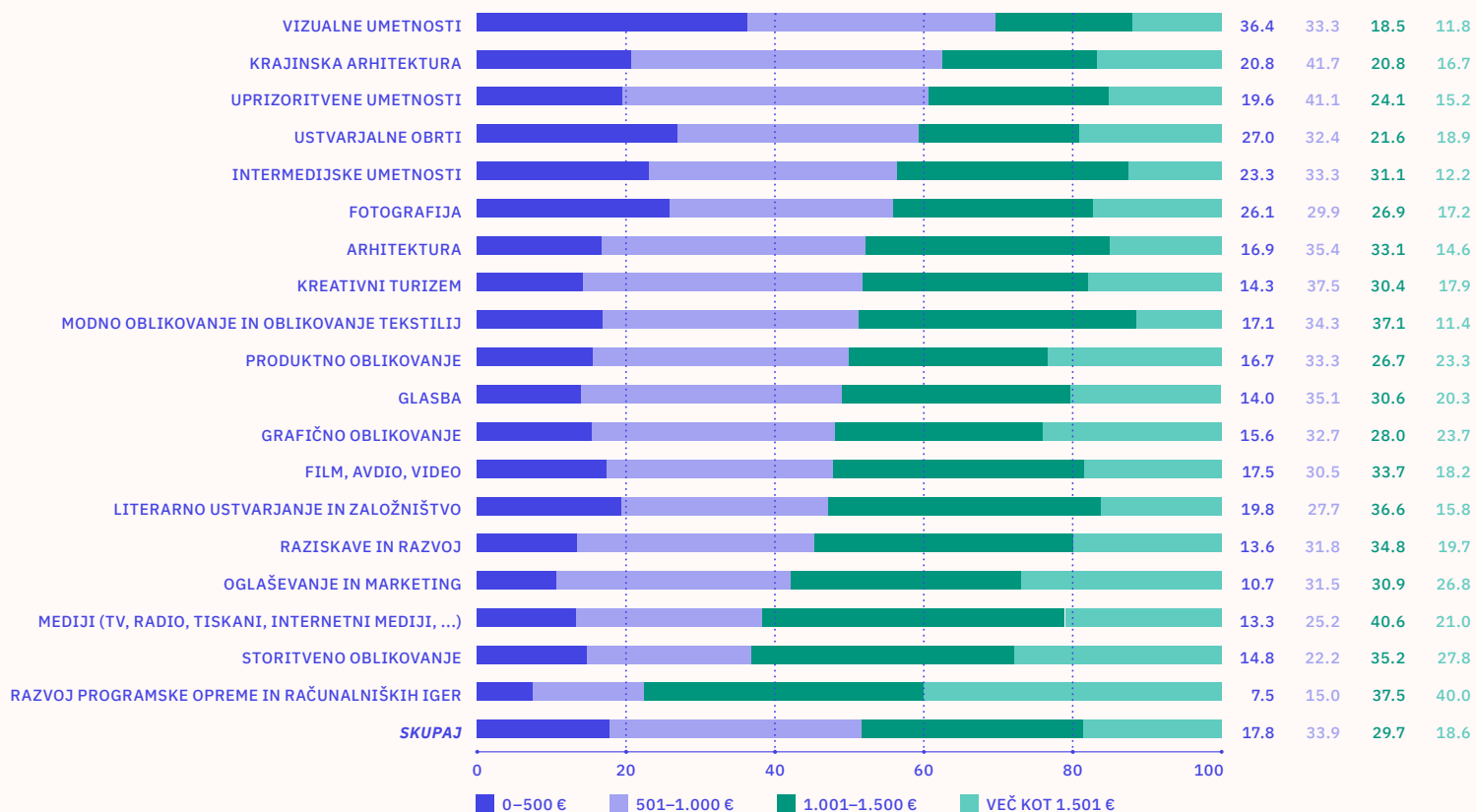
V POVPREČJU IMAJO DELAVCI PRIHRANKOV ZA 5,6 MESECEV.

IV.I Prihodki in prihranki

Delavci, ki zaslužijo najmanj, delajo na podpodročju vizualne umetnosti, krajinske arhitekture, uprizoritvenih umetnosti, ustvarjalnih obrti in intermedijskih umetnosti in fotografije.

Delavci, ki delajo na področju programske opreme in računalniških iger, zaslužijo največ. Sledijo storitveni oblikovalci, tisti, ki delajo v medijih, in oglaševalci.

Slika 21 – Mesečni neto prihodek od 0 do 1000 € po podsektorju KKS (v %)

“Plan B je poleg foto/
video še joga ali
masaža, za kar sem
naredil tečaje.”

60% ANKETIRANIH DELA V LJUBLJANI.

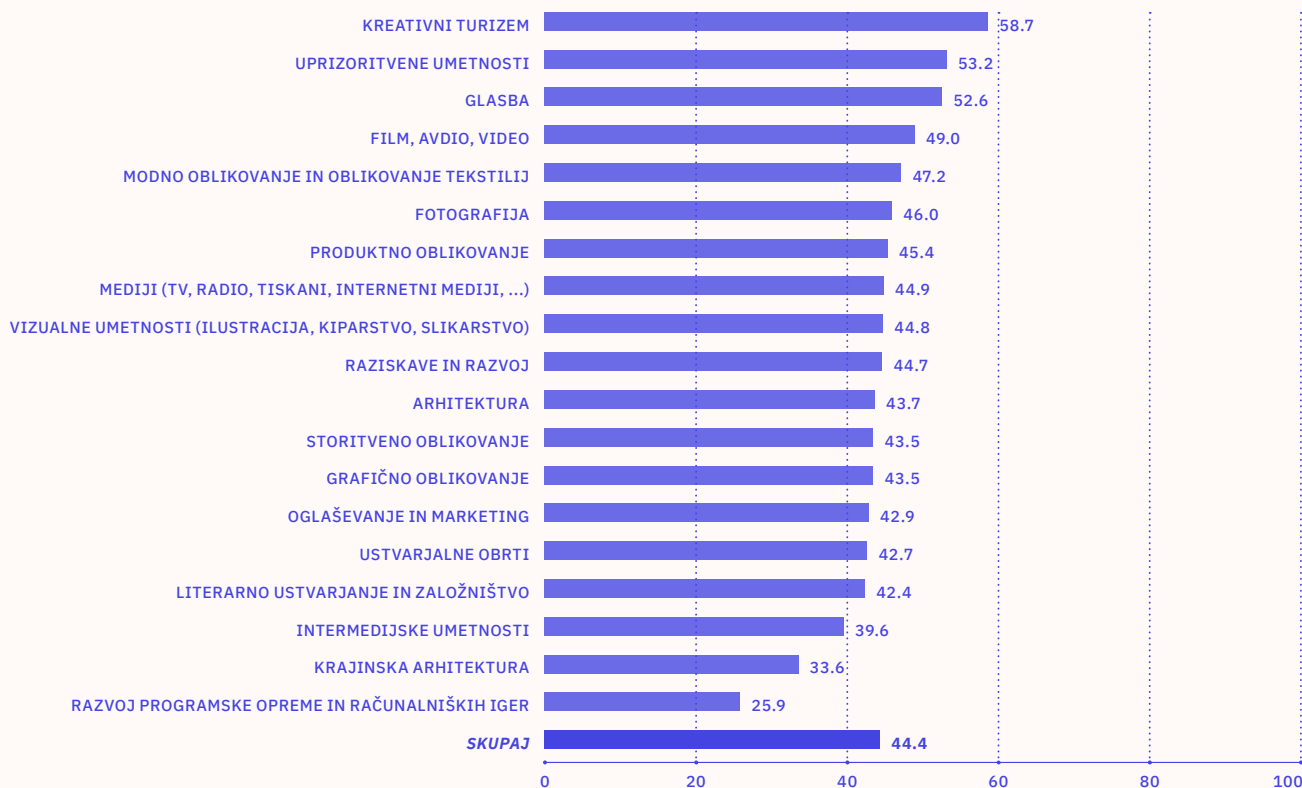
IV.II Promet 2019 vs. 2020

Delavci na vseh podpodročjih KKS letos predvidevajo upad dohodkov v primerjavi z letom 2019, v povprečju za 44 %.

Le računalničarjem in krajinskim arhitektom kaže malce blažje zmanjšanje.

Največji upad se predvideva za polja, ki so najranljivejša tudi po ostalih rezultatih: kreativni turizem za skoraj 60 %, uprizoritvene umetnosti za dobro polovico, prav tako glasba, film, avdio in video. Tesno sledijo ostala polja.

Slika 22 – Ocena spremembe prometa v letu 2020 v primerjavi z 2019 (v %)

“Izpad dela prihaja z zamikom. Samozaposleni na filmu imamo projekte, ki potekajo tudi po 2, 3 leta. Torej kar projektov odpada sedaj že v začetku (in kar bo odpadlo zaradi posledične krize), se bo kot izpad dela pokazalo šele leta 2021, 2022.”

🔍 Ocenite, za koliko odstotkov se bodo prihodki spremenili v letu 2020 v primerjavi z 2019.

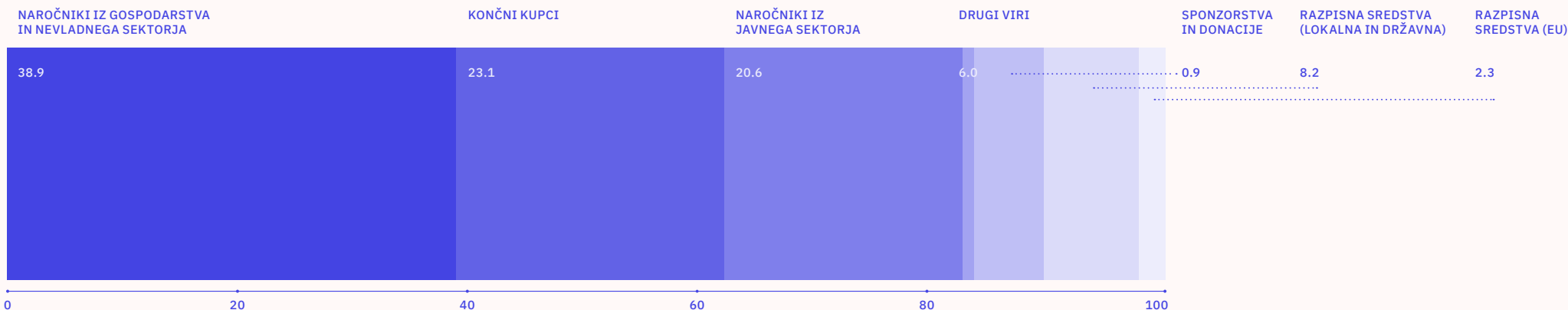
KAR 87,3 % VSEH VPRAŠANIH JE MNENJA, DA SE BODO NJIHOVI PRIHODKI ZNIŽALI ALI ZELO ZNIŽALI.

IV.III Viri prihodkov

Čeprav se pogosto sliši, da je KKS močno odvisen od javnih sredstev, pa samoocena virov prihodkov kaže, da celoten sektor v 62 % denar služi na trgu. Še petinski viri prihodka predstavljajo naročila iz javnega sektorja.

Razpisi, državni, lokalni in EU predstavljajo le skromnih 10,5 %.

Slika 23 – Viri prihodkov v letu 2019 skupaj (v %)

[? Določi okvirne odstotke virov prihodka v letu 2019.](#)

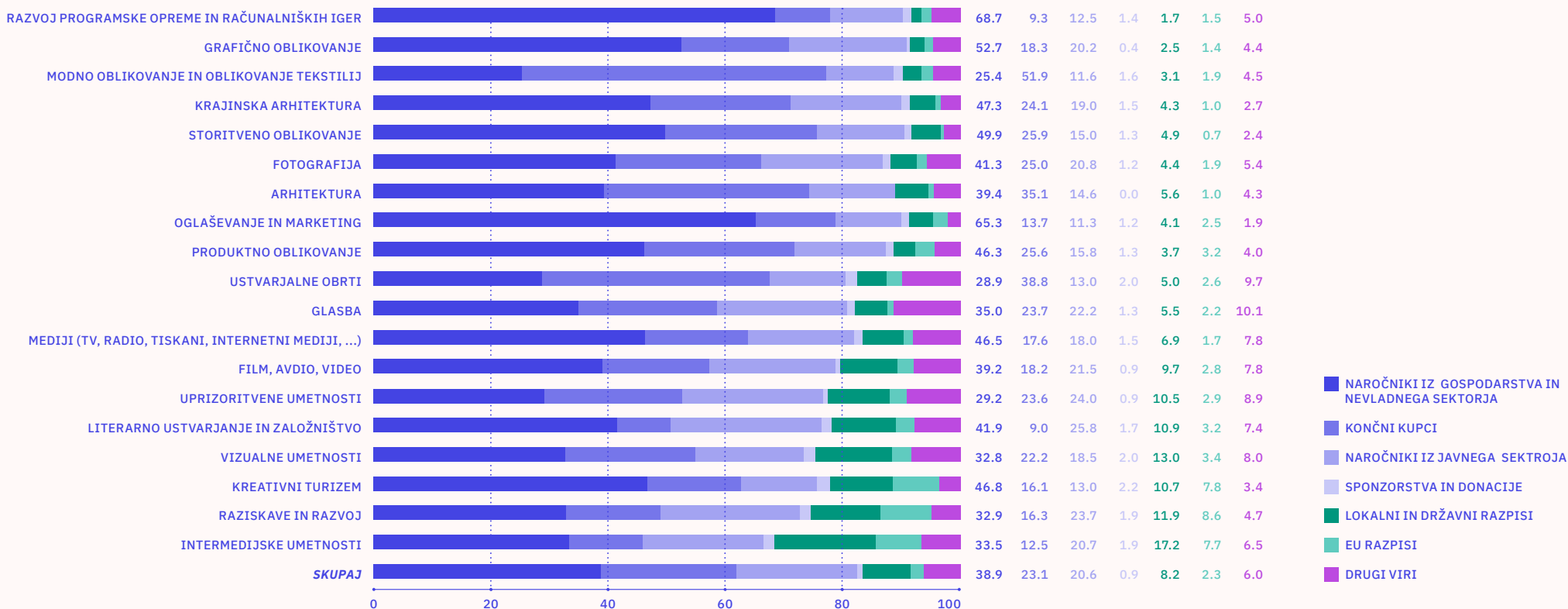
“Veliko dogodkov bo odpovedanih oziroma prestavljenih. Namesto da se proizvede in kreativci sili v jesensko inflacijo dogodkov, bi lahko sredstva namenili razvoju teh organizacij oziroma kreativcev.”

IV.III Viri prihodkov

Tržne dejavnosti KKS kot so programiranje, modno oblikovanje, krajinska arhitektura, storitveno oblikovanje, fotografija in arhitektura največ zaslužijo na trgu.

Intermedijske umetnosti dobijo od vseh največ denarja iz razpisov, po samooceni pa je to še vedno le četrtnina vseh sredstev.

Slika 24 – Tržni viri prihodkov v letu 2019 skupaj in po podpodročjih KKS (v %)

🔍 Določite okvirne odstotke virov prihodka v letu 2019.

Medtem ko smo Eva, Polona in Teja obračale številke in preučevale sporočila, je Maruša skrbela, da so podatki izstopili iz suhoparnih tabel in se prelili v berljivejšo podobo. Luka pa je urejal vse drobce, da so procesi tekli čim hitreje in brez zapletov.

Eva Matjaž

Sem psihologinja in magistra sociologije – socialnega dela v skupnosti. Že 20 let delam kot neodvisna raziskovalka. Zadnjih 10 let večinoma raziskujem polje dela in naraščajoče prekarizacije, potenciale ustvarjalnih skupnosti, pasti in priložnosti novih ekonomskih modelov ter alternativne modele turizma. Med kulturno-kreativnimi delavci sem predvsem poznana kot soustanoviteljica in programska vodja od januarja brezdomnega Poligon kreativnega centra.

Polona Černič

Sem analitsko-teoretska sociologinja. Dobrih deset let delam na področju raziskovanja in obdelave podatkov. Najprej na oddelku za raziskave in razvoj Slovenske turistične organizacije, zadnjih pet let delujem kot neodvisna raziskovalka in podatkovna analitičarka. V preteklosti sem pisala koncertne/glasbene recenzije in kritike. Zadnja leta sem del selekcijske in organizacijske ekipe ljubljanskega LGBT filmskega festivala.

Teja Kosi

Sem kulturologinja, ki izmenjuje in dopolnjuje polji raziskovanja in sodobne vizualne umetnosti. Od jeseni 2018 sem del ekipe Poligona, kjer med drugim preučujem (prihodnost) dela na področju kulture in ustvarjalnosti ter različne oblike podrejenosti. V sodelovanju z Ravnikar Gallery Space sem pripravila zbirko intervjujev z 19 umetniki, zbranih v knjigi *Personal outsiders: Mapping the Ljubljana art scene*, kjer tudi pripravljam in vodim niz dogodkov Osebne strani.

Maruša Račič

Sem oblikovalka, ilustratorka in fotografinja s statusom samozaposlene v kulturi. Po diplomii sem študij nadaljevala v Pragi, danes pa živim in ustvarjam med Krasom in Ljubljano. Med drugim sem tudi Poligonova hišna oblikovalka. Rada imam red in disciplino, zato z veseljem urejam tudi precej zakomplicirane tabele. Moja dela so bila večkrat razstavljena doma in v tujini. V predalu imam nekaj Brumnovih priznanj za projekte naročnikov, ki jih ni bilo strah uresničiti nenavadnih konceptov.

Luka Piškorič

Sem ekonomist in že več kot 25 let delujem v različnih vlogah na področjih kulturnega in kreativnega sektorja – največkrat kot producent, načrtovalec, svetovalec in predavatelj. Poleg vodenja kreativnega centra Poligon se ukvarjam s strateškim razvojem kulturno-kreativnega sektorja pri nas in v tujini. Sem soustanovitelj evropske mreže neodvisnih oblikovalcev kulturnih politik - Cultural Policy Designers Network in član odbora direktorjev mreže European Creative Hubs Network.

*“Ljudje bodo lačni
kulture v živo.”*

Misel anketiranca/-ke

Raziskava je nastala v ko-produkciji
Poligon kreativnega centra in Centra za kreativnost.

Projekt Czk sofinancirata EU iz Evropskega sklada
za regionalni razvoj in Republika Slovenija.

Junij 2020